

Foto: Anda van Riet

Modernevreemdetalenonderwijs kan op veel manieren aangeboden worden. De laatste jaren is er steeds meer vraag naar maatwerk, flexibele trajecten en differentiatie. Het Talenacademiemodel sluit aan bij deze vraag en biedt een efficiënte manier voor het aanbieden van onderwijs in de moderne vreemde talen.

TALENACADEMIE

Efficiënt modernevreemdetalenonderwijs

MAARTJE VISSER

Steeds meer scholen willen taalonderwijs op maat aanbieden. Of het nu gaat om gedifferentieerd aanbieden van reguliere moderne vreemde talen of om uitbreiding van het onderwijsaanbod met nieuwe moderne vreemde talen zoals Spaans of Italiaans. Door bestaande onderdelen van het onderwijs anders te organiseren ontstaan er meer mogelijkheden om taalonderwijs voor leerlingen efficiënter te organiseren én om vreemde talen aan te bieden die anders wegens beperkte leerlingaantallen te kostbaar zijn voor een school. In opdracht van het ministerie van Onderwijs heeft CPS een beschrijving gemaakt van de mogelijkheden. Hieruit is het Talenacademiemodel ontwikkeld met bijpassende praktijkbeschrijvingen op scholen.

Efficiënt mvt-onderwijs

Op bijna alle scholen wordt op een of andere wijze aan moderne vreemde talen (mvt) gewerkt: bijvoorbeeld via

het verzamelen en ontwikkelen van leermiddelen, in de vorm van projecten en via scholing. Dit doet een beroep op middelen in de vorm van ontwikkeltijd, faciliteiten, docententijd en eventuele trainingskosten. Er is winst te behalen op meerdere vlakken. Enerzijds op het gebied van leerlinginspanningen door meer taalonderwijs op maat aan te bieden in een leeromgeving die daarop afgestemd is. Anderzijds op het gebied van docentinspanningen: bijvoorbeeld door met meerdere scholen in een bestuur samen een nieuwe vreemde taal aan te bieden en/of door verzamel- en ontwikkelwerk slim te verdelen in een sectie, passend bij talent en interesses. Zo kunnen didactische werkvormen en leerzame activiteiten gedeeld worden via een speciale mvt-schijf op het schoolnetwerk en hoeft niet elke docent zelf steeds het wiel uit te vinden.

Het Talenacademiemodel bestaat uit de slimme combinatie van onderdelen in het leerproces die al jarenlang beschikbaar zijn namelijk: a) mvt-onderwijs in de fysieke schoolomgeving en bijbehorende (activerende) didactiek; b) een elektronische leeromgeving en

LES- EN CONTACTTIJD: 1 UUR	KEUZEWERKTijd: 1 UUR	HUISWERK: 1 UUR
<ul style="list-style-type: none"> • Instructie • Motiveren (<i>modelling, scaffolding, strategieëntraining</i>) • Gespreksvaardigheid • Luister- en kijkvaardigheid (kan ook individueel op de computer) • Controle en feedback (kan grotendeels ook via elo) • Toetsen (kan ook via elo) 	<ul style="list-style-type: none"> • Gespreksvaardigheid (zo mogelijk met <i>native speaker</i>) • Controle en feedback (via de onderwijssistent of <i>native speaker</i>) • Groepswerk (werken aan taaltaken) • Computerwerk (luister-kijkvaardigheid, vocabulaire en grammatica) • Diagnostische toetsen 	<ul style="list-style-type: none"> • Controle en feedback (via de elo door de docent) • Lezen, kijken/luisteren, spreken, schrijven (individueel) • Leren (memoriseren) • Oefenen (vocabulaire en grammatica) • Diagnostische toetsen

Kader 1. Verdeling beschikbare uren in een Talenacademie

ERK-niveau: A1
 DOEL aan het eind van deze module is de leerling op niveau A1 van de *can-do statements* van de vaardigheden, behorend bij onderstaand thema.
 CHECK portfolio en taalportfolio
 PERIODE I THEMA voorstellen en familie

Planningsschema

WEEK	LES	ONDERWERP	VAARDIGHEID	ELO / CONTACT	RESULTAAT / CHECK	OPMERKINGEN
1	1	• instructie periode 1 (5 minuten) • luisteropdracht • spreekopdracht	• spreken/luisteren • feedback geven	contact	leerlingen werken in groepen aan opdrachten, beoordelen van elkaar	uitdelen van infomap
	2	• spreekopdrachten op lesplein • spreekopdrachten via elo • leesopdrachten via elo (<i>per twee leerlingen</i>)	• spreken • lezen • woordkennis • samenwerken	elo	opdrachten naar docent, via elo	spreekopdracht oefenen, woordenlijst aanvullen, teksten invullen
	3	• leesopdracht • woordkennisopdracht	• lezen • kennis van landen en volk	elo	uitwerking opdracht + testresultaten naar docent via elo	teksten van Kennisnet, woorden: Remedioom en eigen woordenlijst

Kader 2. Vakwerkplan Duits, periode 1, week 1

THEMA	voorstellen en familie
DOEL	leren hoe je in het Duits voorstelt
RESULTAAT	aan het eind van de lessen kun je jezelf voorstellen en vragen naar de ander
Lesplanner	
LES 1 CONTACTUUR	<p>In dit lesuur krijg je uitleg over de meest gebruikte zinnen en woorden bij voorstellen en ontmoeten. Je oefent twee aan twee of in groepjes met voorstelsituaties. Opdrachten: zie volgende pagina.</p> <p>Hulp Woordenlijst (zie hierachter) www.wörterbuch.de www.duits.de/vaklokaal</p>
LES 2 ZELFSTANDIG WERKEN, OEFENEN MET NATIVE SPEAKER/ STAGIAIR	<p>Oefen samen met iemand zinnen en gesprekken.</p> <p>Opdracht 1 Er komt een nieuwe leerling in de klas. Bedenk acht vragen die je aan hem/haar zou kunnen stellen. Oefen de vragen met je gesprekspartner, en schrijf ook de antwoorden op. Sla beide vragenlijsten en antwoorden ook digitaal op.</p> <p>Opdracht 2 Je hebt een nieuwe leraar en je vertelt thuis iets over hem (leeftijd, waar hij vandaan komt, hoe hij heet en waar hij woont). Zoek daarbij woorden/zinnen op die nog niet op de woordenlijst staan en vul ze daarop in. - Schriftelijk: opnemen in je portfolio. - Computer: opslaan in elo.</p> <p>Hulp www.makemesmart.com/GetSmart/phonetikDeutsch.htm</p>
LES 3 HUISWERKTijd	<p>Leer de woorden van de woordenlijst en je eigen aangevulde woorden. Leer ook de rijtjes van <i>wohnen</i> en <i>sein</i> en de getallen. Kijk via elo of in je portfolio wat de opmerkingen van de docent zijn bij wat je hebt gemaakt. Oefen en leer de meest gebruikte zinnen.</p> <p>Opdracht Je bent nieuw op school en moet iets over jezelf vertellen in de schoolkrant. Schrijf een kort stukje (foto mag ook) en zet het in elo.</p> <p>Hulp www.uitmuntend.de www.duits.de/vaklokaal</p>

Kader 3. Uitwerking voor leerlingen, week 1

bijbehorende digitale didactiek; c) digitale leermiddelen en (hulp)bronnen; d) de wereld als toepassingspraktijk voor moderne vreemde talen (uitwisselingen et cetera); e) schoolleiders en schoolbestuur, docenten en teamleiders, onderwijsondersteuners en leerlingen en hun ouders/verzorgers.

Integrale aanpak als basis

Om een schooleigen Talenacademie te ontwikkelen is een integrale aanpak nodig. De schoolleiding geeft – liefst geïnitieerd door mvt-docenten zelf – opdracht tot het ontwikkelen van een Talenacademiemodel dat bij de school past en stelt een werkgroep in van taaldocenten onder leiding van een kartrekker. In veel gevallen zal dit een (modernevreemde)taalcoördinator zijn. Samen beslist de werkgroep mvt-docenten hoe zij het modernevreemdetalenonderwijs willen inrichten. Voorbeelden hiervan zijn: het aanbieden van een nieuwe vreemde taal zoals Spaans of Italiaans, het aanbieden van versterkt of tweetalig taalonderwijs of het meer gedifferentieerd aanbieden van reguliere vreemde talen via digitale leermiddelen in combinatie met klassikale lessen in kleinere groepen.

Uitgangspunt voor de ontwikkelingspanning is het curriculum: de kerndoelen, eindtermen en het Europees Referentiekader (<www.erk.nl/docent/materialen>). Daarnaast kan de school het mvt-onderwijs eigen accenten geven, zoals gesprekvaardigheid met *native speakers*, internationalisering, versterkt of zelfs tweetalig onderwijs. Die accenten kan het team bepalen door te kijken naar recente ontwikkelingen in de didactiek van moderne vreemde talen, maar ook door een mvt-enquête af te nemen onder leerlingen en collega's en te kijken welke punten meer aandacht behoeven of juist een sterk punt zijn van de school.

Randvoorwaarden

Een Talenacademie leunt op de inzet van ICT. Het grote voordeel van ICT is dat de docent alle leer- en hulpbronnen bij elkaar kan brengen. Op veel scholen gebeurt dit al door individuele docenten. Maar nog lang niet alle scholen hebben hier beleid op ontwikkeld. Vooraf afspraken maken schept veel helderheid voor docenten én leerlingen: denk hierbij aan één herkenbaar format om leermiddelen in te ontwikkelen met een docent-handleiding zodat ook collega's de materialen kunnen gebruiken. Ook de eerder genoemde netwerkschijf is zo'n punt. Dit alles vraagt om (modernevreemde)taalbeleid, informatiemanagement en onderwijskundig leiderschap. De map *Talenacademie* geeft een uitgebreid over-

zicht van afspraken en benodigde hard- en software én gaat in op werkvormen en organisatie in de klas en in de elektronische leeromgeving (elo).

Om als mvt-team samen een beeld te ontwikkelen van hoe een Talenacademie er op de eigen school uit kan zien, kunnen onder meer de volgende vragen gesteld worden:

- Wat willen we bereiken? Bijvoorbeeld aanbieden van Spaans, taalonderwijs op maat door variatie in leermiddelen of kleinere klassen.
- Aan welke eisen moet het onderwijs in ieder geval voldoen? Zie hiervoor de examenprogramma's.
- Wat is daarvoor nodig? Denk hierbij aan bemensing, lokalen, faciliteiten (zoals ICT), leermiddelen.
- Welke organisatievorm kiezen we?
- Welke consequenties heeft ons Talenacademiemodel voor leermiddelen? Hieruit kan een lijst van te verzamelen, te ontwikkelen en via een elo aan te bieden leermiddelen voortkomen die verdeeld worden over leden van het team.
- Welke consequenties heeft ons Talenacademiemodel voor toetsing? Uit het model kan voortkomen dat er anders getoetst wordt, bijvoorbeeld via het opnemen van een dialoog tussen twee leerlingen met geluidsrecorder Audacity (<<http://audacity.sourceforge.net>>) of via Voicemailboard.
- Hoe gaan we om met docententijd? Eén docent kan het fysieke en virtuele onderwijs voor meerdere groepen leerlingen (binnen én buiten de eigen school) inrichten en begeleiden.
- Hoe gaan we om met leerlingentijd? Leerlingen kunnen ondersteund met leermiddelen in hun eigen tempo werken aan het ontwikkelen van hun taalvaardigheid (dit kan in een klas maar ook in de mediatheek of op een leerplein).
- Welke collega's zijn betrokken bij het werken aan de mvt's? Er kan toegewerkt worden naar de schooloverstijgende samenwerking (op afstand) bij het aanbieden van moderne vreemde talen.

Organisatievorm: uren en activiteiten

Bij het komen tot een schooleigen Talenacademiemodel is het zinvol om na te denken over mogelijke organisatievormen: welke tijd is beschikbaar dan wel verplicht en welke activiteiten worden daarin gepland, waar vinden ze plaats en hoe worden ze ingericht? De meeste scholen hebben minimaal twee uur voor een mvt in de urenplanning staan. Hiervoor hebben we in het project een voorbeeld-urenplanning gemaakt, uitgaande van één uur les of contacttijd. In dit uur wordt het leerproces aange-

De school kan het mvt-onderwijs eigen accenten geven, zoals gesprekvaardigheid met native speakers, internationalisering, versterkt of zelfs tweetalig onderwijs

stuurd, uitleg gegeven met verwijzing naar opdrachten in de elo en demonstreert de docent taalvaardigheden die vervolgens in de les zelf of in keuzewerkijd via de elo geoefend kunnen worden. Hiervoor kan een opstelling met taaltaken verzameld worden in een mediatheek of op een taalleerplein (Botta & Van der Burg, 2009). Kader 1 geeft een schematische verdeling van activiteiten weer. In kader 2 wordt een weekplanning weergegeven, gevolgd door in kader 3 een lesplanner voor de betreffende week.

Praktijkuitwerkingen

Diverse scholen zijn al bezig met hun eigen Talenacademie. Zo geeft Reitze Jonkman van het Bogerman te Sneek al enige tijd Friese les aan meerdere locaties via videoconferencing. Samen met IVA-Beleidsonderzoek en Advies heeft de school onderzoek gedaan naar de resultaten van Fries via videoconferencing. De conclusie van het onderzoek was dat de resultaten van afstandsonderwijs niet significant slechter of beter waren dan die van de reguliere lessen. Jonkman: 'Het nadeel van videoconferencing is dat er een vertragsingsfactor in het spreken zit. Daarom blijft live toch het leukste. De winst zit hem in de voorbereiding die je nu maar voor één uur hebt.'

Ook de sectie Russisch van Levende Talen maakt gebruik van afstandsonderwijs (via e-mail) om leerlingen die schoolexamen Russisch willen doen, te kunnen begeleiden. Docente Ijdwer van den Oever ziet de leerlingen tien keer per jaar 'live'. Dan bespreken docente en leerlingen de leeractiviteiten. Tussentijds onderhouden ze contact per e-mail en telefoon: 'Via de mail blijf ik de leerlingen regelmatig informeren en stimuleren om hun werk te doen. Doordat we elkaar zo weinig zien is dat mijn manier de afstand die er iedere keer weer ontstaat te overbruggen.'

Het Niftarlake College in Maarssen heeft ter voorbereiding op het werken met een elo een aantal lessen gewerkt met digitale leermiddelen: YouTube voor kennis van land en volk en de geluidsrecorder Audacity om gespreksvaardigheid te oefenen. Reinhard Grundke van

het Niftarlake College: 'In feite zie je dat de leerlingen op een eigen manier door de stof heen gaan. De maatschappij is tegenwoordig meer gericht op het individu. Dit heeft ook effect op het leren en werken van leerlingen. Het is heel erg leuk om te zien dat leerlingen door het werken met de computer nu beter aan hun trekken komen. Ze worden niet geremd door een of ander klassikaal proces. Ze hoeven niet te wachten op de buurman, ze hebben hun eigen plan. Maar het was wel zo voorgestructureerd, dat ze niet makkelijk de weg konden kwijtraken.'

Conclusie

Het Talenacademiemodel biedt een manier van kijken en organiseren van het mvt-onderwijs die recht doet aan het individuele leerproces van leerlingen. Dit vraagt om een gestructureerde planning van activiteiten door de docent. Juist door die gestructureerde voorbereiding gaat het werken daarna bijna als vanzelf en heb je als docent of onderwijsassistent je handen vrij om leerlingen individueel of in groepjes te begeleiden – sleutel tot succes in de goede mix tussen lestijd met uitleg en actief en begeleid leren op een taalleerplein. ■

MEER INFORMATIE

Voor meer informatie over het project Talenacademie kunt u contact opnemen met Maartje Visser (<m.visser@cps.nl> / 06-55898687) en Judith Richters (<c.j.richters@cps.nl> / 06-29032886) of de projectwebsite raadplegen: <www.cps.nl/talencentrum/talenacademie>. Voor het opvragen van de (gratis) map *Talenacademie* – zolang de voorraad strekt – kunt u een mail sturen naar <R&D@cps.nl> onder vermelding van verzoek gratis publicatie *Talenacademie* en uw naam, school en adresgegevens. De inhoud van de map is ook in twee delen te downloaden via <www.cps.nl/talencentrum/talenacademie>.

LITERATUUR

- Botta, G., & Van der Burg, C. (2009). *Leerpleinen! Wegwijzer voor het voortgezet onderwijs*. Amersfoort: CPS.
- Jonkman, R. (2008). Videoconferencing in het voortgezet onderwijs: Een serieus alternatief voor de gewone les. *Levende Talen Magazine*, 95(4), 9–11.
- Richters, J., & Visser, M. (2007). *Talenacademie*. Amersfoort: CPS.
- Richters, J., Sol, V., Visser, M., & Wagenaar, L. (2008). *Talenacademie: Praktijkbeschrijvingen en vakwerkbladen*. Amersfoort: CPS.